

tika célja a tagállamok közti gazdaság és társadalmi különbségek csökkentése, az elmaradott régiók felzárkóztatása; eszközeit (Európai Regionális Fejlesztési Alap, Európai Szociális Alap, Kohéziós Alap stb.), az átmeneti intézkedéseket, a politika működési rendjét és értékelését, gyakorlati megvalósítását (példán keresztül) is megismerjük.

A XIII. fejezet az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájának kialakulását, céljait, működését, képviselőit, s annak részét képező Közös Biztonság- és Védelmi Politika szervezetének célkitűzéseit tárgyalja. Végül a személyek határon át történő szabad mozgását biztosító szabályokat tartalmazza a kézikönyv utolsó (XIV.) fejezete. Szó van itt a Schengeni Megállapodásról, az EK Szerződés IV. címében foglalt menekültügyi, bevándorlási stb. politikáról, az Európai Bíróság hatásköréről. Az igazságügyi szervek közti együttműködésről és más idevágó rendelkezésekről is.

R. I.

Anwar Mustafa

VÁLLALKOZÁS ÉS MŰKÖDÉSE

INOX Kft. Budapest, 2005

Új helyzet alakult ki napjainkban a gazdálkodó szervezetek, a vállalkozások számára a gazdaságban, a technikában bekövetkezett nagyméretű változások miatt. Különösen érezhető ez Magyarországon, mert itt a közelmúltban nemcsak gazdasági, hanem jelentős politikai változások is történtek. Hazánk fejlődése, a piacgazdaság követelményei, a vállalkozások egyre növekvő nemzetgazdasági szerepe egyaránt megkövetelik, hogy a vállalkozók, a felsőoktatásban résztvevők rendelkezzenek korszerű vállalkozási ismeretekkel, amelyek a vállalkozás létrehozásától kezdve a stratégiai terv szerinti működtetésig és a saját, valamint a nemzetgazdasági célok eléréséig tartalmazzák a szükséges tudnivalókat. A vállalkozások dinamikus fejlődésének döntő szerepe van az ország gazdaságának kedvező alakulásában. A vállalkozási ismertek elsajátítása biztosítja a vállalkozások helyes irányítását, a megfelelő döntéseket. Az LSI Informatikai Oktatóközpont kiadásában megjelent felsőoktatási tankönyv a gyakor-

lati igények szem előtt tartásával, a környezeti kapcsolatrendszerek elemzésével mutatja be a vállalkozások gazdaságtanát. A tankönyv szerzőjén (dr. Anwar Mustafa) kívül Kovács Edina, dr. Pálinkás Jenő és dr. Vámosi Zoltán működtek közre a kötet összeállításában.

A tizenegy fejezetből álló tankönyvben először a társadalom és a tulajdonviszonyok kapcsolata, a privatizáció és a modernizáció kérdései kerülnek megvilágításra. A modernizáció a vállalkozás dinamikus eleme, fő ágai: a társadalmi, a gazdasági és a műszaki modernizáció. A rendszerelmélet keretében a rendszert körülvevő környezeti kapcsolatokkal, a vállalat belső struktúrájával ismerkedünk meg. A vállalat szervezetként bonyolult, célszerű és nyílt rendszernek tekinthető, amelynek alapvető eleme maga az ember. A vállalat nem csak vagyontárgyakból áll, hanem szervezett és működő rendszer is. A vállalati gazdaságtan elméleti hátterét alkotó vállalatelméletek a közgazdaságtan, a jog, a szociológia. A pszichológia és más tudományoknak a vállalatokra vonatkozó megállapításai tartalmazzák; megismerjük a holisztikus, a magatartási és az innovatív vállalatelméletek jellemzőit.

Az állam többféle módon gyakorol hatást a gazdaság életére, a gazdasági szereplők működésére. A politika és a gazdaság kölcsönhatásaival foglalkozó gazdaságpolitika az állam gazdasággal összefüggő céljainak és eszközeinek az összessége. Bemutatásra kerülnek az állam gazdasági funkciói, a gazdaságirányítás alaptípusai (közvetlen és közvetett irányítási rendszer) és a gazdaságpolitika eszközzrendszere, ide a tervezés, a gazdasági szabályozás és az adórendszer tartozik. Megismerjük a magyar adórendszer főbb jellemzőit, a szükséges fogalmakat és az adónemeket is. A vállalkozások piaci környezete tárgykörében a piac működését befolyásoló tényezőkről, a piacra lépés módjáról, a piaci versenyhelyzetről, az állam szerepéről, valamint a piacgazdaság sokirányú – tiltó, korlátozó, ellenőrző – tevékenységéről van szó.

A vállalkozások sokféle szerepet töltenek be az egyén és a társadalom életében. Tevékenységük érinti a termékek előállítását. A szolgáltatásokat, a munkahelyteremtést, az adózást, a mikrostruktúra színvonalának az emelését s nem utolsósorban a vállalkozó és munkatársai jövedelmét. A vállalkozások létrehozása tervezésének a folyamatához tartozó tudnivalókról (szükségletek, feltárása, a tevékenység meghatározása, környezetfel-

tárás, működési feltételek, szervezeti formák stb.) szintén képet kapunk. Az eredményes modern gazdálkodás megteremtéséhez vállalati stratégia kialakítása szükséges; ez hosszú távú tervkoncepció, olyan rendszer, amely meghatározza a vállalat céljait, a módokat és eszközöket, amelyekkel a vállalat azokat el akarja érni. Szó van itt a stratégia kidolgozásáról, a hatékony struktúra kialakításáról és a válságkezelő stratégiáról, a csőd- és a felszámolási eljárásról.

A vállalati marketingstratégia kialakításánál meg kell határozni a cég termékeinek piaci pozícióit, meg kell jelölni a célpiacokat, ki kell alakítani a termékínálatot s azt is, hogy milyen árpolitikát valósítson meg a vállalat. Figyelembe kell venni a vevő megelégedettségét is, és a célok elérését biztosító kétirányú információáramlásra alkalmas kommunikációs rendszert kell működtetni. Olvashatunk a marketing régebbi és mai értelmezéséről, a fogyasztói és a szervezeti piac marketing jellemzőiről, a kínálati és a keresleti piac, valamint a vevőigény módjának változásairól. A stratégiai célok elérését szolgáló marketing információs rendszer külső és belső információkból, a kétirányú információáramlásból, az ügyfélkapcsolatból áll. A marketingprogram a célokra kívül az eszközöket, a végrehajtás ütemtervét, az ellenőrzési pontokat, a felelősöket és a költségtervet, a kitűzött eredményt is tartalmazza. Végül a marketingeszközök különböző piaci helyzetekben alkalmazott kombinációjával: a marketingmix elemeivel ismerkedünk meg ebben a tárgykörben.

A humán erőforrás szerepének felértékelődésével foglalkozó (VII.) fejezetben a környezeti változások hatásairól, az Európai Unió vállalkozásfejlesztési politikájáról, az emberi erőforrások kiválasztásáról, a személyzetfejlesztésről és a szervezeti kultúráról van szó. A globalizáció nagyobb lehetőséget ad a gazdaságok, a kultúrák és a civilizációk érintkezéséhez. Az EU-ban számos terv és stratégia mozdítja elő a vállalkozásfejlesztést, így például a 2004-ben kidolgozott Vállalkozási Akcióterv célkitűzései: erősíteni a vállalkozási gondolkodásmódot, bátorítani a vállalkozások alapítását és ösztönözni versenyképességüket, javítani a finanszírozási lehetőségeket és biztosítani a vállalkozóbarát környezetet. A tárgyi és a forgóeszköz-gazdálkodás tudnivalóit, a vállalkozási eszközök finanszírozási lehetőségeit, az éves beszámoló elemeit, a pénz- és hiteligazdálkodás feladatát,

célját ismerjük meg a gazdálkodási eszközök tárgyalása során. Ezekben belül az amortizáció fogalma, módszere, a készletgazdálkodási mechanizmusok, a készletezés hatékonysága, a mérleg és eredmény-kimutatás, a hitelek csoportosítása és a hitelezés folyamata stb. kerülnek megvilágításra.

A költséggazdálkodás, a vállalati árpolitika és ártervezés kérdései, feladatai szintén megtalálhatók a könyvben (IX-X. fejezet). A költségek különféle szempontok (költségnemek, tevékenység körök, elszámolás díja, befolyásolhatóság) szerint csoportosíthatók. A vállalati nyereségre gyakorolt hatásuk vizsgálatánál tudni kell, hogy a költségek a termelés mennyiségében és a kapacitások kihasználásában bekövetkezett változásokra nem azonos módon reagálnak („direct costing” elv). A fedezetszámítás gyakorlati felhasználásának, a költségelemzés rendjének kialakítása után a gazdasági kalkuláció módszereit, majd az eredmény- és pénzügyi elemzéshez szükséges mutatókat ismerjük meg. A vállalati árpolitika az árak kialakításának, azok változtatásának a döntéseit foglalja magában. Meghatározó tényezői a környezeti és belső vállalati feltételek, a mindenkori szabályozórendszer, a termék jellege stb. Megismerjük itt a vállalati ártervezés célját és feladatait, az árváltozások, a termékek árának tervezési módszereit s az árszínvonalat befolyásoló tényezőket.

A vállalati beruházások még nem tekinthetők vállalkozásnak, mert azok nem célok, hanem eszközök a gazdálkodás

eredményességének a növelése érdekében. A beruházás bonyolult műszaki-gazdasági folyamat, megismerjük fajtáit, csoportosításukat, pénzügyi forrásait, valamint gazdaságosságuk vizsgálatának számítási módszereit. Célszerű, hogy átvegyük és alkalmazzuk azokat a vizsgálati módszereket és gazdaságossági számításokat, amelyeket a fejlett tőkés országokban a gyakorlatban már több mint fél évszázada alkalmaznak. Ezek közül a két legismertebb a megvalósíthatósági tanulmány (feasibility study) és a költség-haszonelemzés (cost-benefit analysis), közülük az előbbinek részletes leírását találjuk a könyvben. A beruházások üzembe helyezése alkalmassági vizsgálat, hogy az elkészült beruházás megfelel-e a tervnek, a beruházási folyamat elemzése pedig a jóváhagyott (esetleg módosított) kapacitás, költségelőirányzat, megvalósítási időtartam és a tényleges adatok összehasonlítását jelenti. A befektetési döntés a vállalat pénzeszközeinek meghatározott célra történő lekötése a várható hozam elérése érdekében. A beruházások mellett a pénzügyi befektetések tartoznak ide; ezek során a befektető pénz-, vagy tárgyi eszköz átengedésével szerez magának követelést vagy részesedést. Megismerjük az értékpapírok (tartalom, lejárat, kibocsátó, hozam szerinti) csoportosítását, a leggyakoribb értékpapírok jellemzőit. Fontos az időtényező szerepe és a lehetőségek közti helyes választás.

Az üzleti terv céljáról és elkészítésének a módjáról szóló (XI.) fejezet az

elkészítés fázisait, a tervezés menetét, majd az üzleti terv tartalmát írja le a gyártási, a marketing, a munkaerő és pénzügyi terv, valamint a hozzájuk tartozó mellékletek bemutatása mellett. Végül a vállalkozások gazdasági hatékonyságát vizsgáló értékelemzés célkitűzéseivel, fajtáival, tanácsaival ismerkedünk meg a könyv utolsó fejezetében. Az értékelemzés tárgya lehet bármely termék, annak gyártási módja, a technológiai berendezések, szervezési feladat stb. Ezek értékelemzésének leggyakoribb célkitűzései mellett a különböző eljárás típusokról (értéktervezés, értékjavítás, értékellenőrzés) is tájékozódhatunk. Sok hasznos tanács segíti a tankönyvben a feladatok eredményes elvégzését. Legvégül az értékelemzési eljárás tennivalóinak elkészítése, a tárgy kiválasztása, a munkaterv elkészítése és a munkafázisok (információs, elemzési, alkotó, felülvizsgáló, javaslati és bevezetési fázis) bemutatása zárják a tankönyvet.

Talán ebből a vázlatos ismertetésből is kitűnik, hogy Anwar Mustafa vállalkozással és azok működésével foglalkozó felsőoktatási tankönyve milyen sokoldalúan, körültekintően fogja át a vállalkozások gazdaságtanának szerteágazó ismereteit. A tananyag elsajátításának felmérését valamennyi fejezet végén Ellenőrző kérdések, néhol feladatok teszik lehetővé, a további tanulmányozásra pedig a tankönyv végén gazdag irodalomjegyzék áll rendelkezésre.

Rubóczky István

CONTENTS

STUDIES AND ARTICLES

<i>HAJNAL, György</i> Culture and performance in the public administration	2
<i>LOSONCZ, Miklós</i> Organizational incentives in the Hungarian economic policy	10
<i>BUZÁDY, Zoltán</i> Statement of the strategic alliances of the Hungarian medium-sized firms	21
<i>NÉMETHNÉ PÁL, Katalin</i> What are we shooting? State incentive of the corporate innovation	29

<i>DEÁK, István – LUKOVICS, Miklós</i> Company R&D Supported by the Means of Controlling	39
---	----

CASE STUDY

<i>HORÁNSZKY, Beáta</i> Changes of the corporate structures in the domestic gas sector.....	48
--	----

COMMENT

<i>SZAKOLCZAI, György</i> The education of the economics – The realization of the solution Answer to SÁRKÁNY, Péter	55
--	----

BOOK REVIEWS